

Приз Арсеній Андрійович

Студент філософського факультету (відділення Політологія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0009-0007-3193-4454>

e-mail: pryzarseny@gmail.com

Каращук Микола Григорович

Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-5987-9086>

e-mail: niko_karaschuk@ukr.net

ТЕРОРИЗМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ПРИРОДА, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ

Резюме

У представлений статті здійснено комплексний теоретичний огляд природи тероризму та особливостей його деструктивного впливу на систему державних інститутів у сучасному світі. Необхідність переосмислення даної проблематики зумовлена перманентною трансформацією терористичних загроз, які залишаються однією з найбільш гострих форм насильницької політичної боротьби в умовах сучасної глобалізації.

У межах дослідження систематизовано ключові концептуальні підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до трактування дефініції тероризму. Встановлено, що в українському науковому дискурсі (зокрема у працях та статтях М. Требіна, В. Антипенка, О. Бандурки) домінує акцент на інструментальній сутності явища тероризму як методу боротьби за владу через систематичний фізичний примус та експлуатацію суспільного страху. Водночас доробок західних дослідників (М. Креншоу, А. Шмід, Б. Хофман) дозволяє розширити це розуміння через аналіз стратегічної раціональності акторів насильства, комунікативної природи терактів та критичну оцінку їхньої реальної ефективності в досягненні кінцевих цілей.

Окрему увагу приділено типології тероризму, його класифікації за просторовим масштабом, ідеологічною мотивацією та механізмами

впливу. Виявлено тенденцію до еволюції терористичних методів, де фізичне нищення об'єктів поступово поступається інформаційно-психологічному домінуванню. Також розкрито специфіку державного тероризму як засобу внутрішнього та зовнішнього тиску. За результатами дослідження зроблено висновок про високу адаптивність тероризму як примусово-комунікативного механізму, здатного спричиняти глибоку короткострокову дестабілізацію суспільно-політичних процесів. Однак його довгострокова стратегічна ефективність залишається обмеженою через жорстку реакцію держави та суспільства.

Ключові слова: тероризм; демократичні інститути; засоби масової інформації; влада; національна безпека; політичне насильство; глобалізація.

Вступ

Тероризм продовжує залишатися одним із найнебезпечніших проявів політичного насильства, який суттєво впливає на функціонування владних інститутів та процесів прийняття державних рішень. У контексті глобалізації, поширення гібридних загроз і зростання ролі інформаційно-психологічних факторів, тероризм набуває нових адаптивних форм, що посилює його деструктивний потенціал.

Актуальність тему зумовлена тим, що тероризм як форма політичного насильства глибоко проникає у сферу влади, змінює суспільну психологію та створює атмосферу тотального страху, значно ширшу за коло безпосередніх жертв. Його основна мета — примусити владу до певних поступок або змінити політичний курс. Незважаючи на значну кількість досліджень, залишається недостатньо вивченим синтез українських та західних підходів до розуміння тероризму саме як примусово-комунікативного інструменту впливу на владні інститути, а також оцінка його реальної стратегічної ефективності.

Метою статті є дослідження сутності тероризму та його впливу в умовах сучасних геополітичних змін, а також визначення основних тенденцій взаємодії влади, державних інституцій і громадянського суспільства у процесі протидії терористичним загрозам в умовах глобалізації.

Методи дослідження

Досягнення поставленої мети здійснювалося із застосуванням системного, структурно-функціонального, міждисциплінарного та порівняльного методів аналізу. Застосування зазначених методів дозволило: 1) з'ясувати роль глобалізаційних процесів у поширенні нових форм тероризму та зміні механізмів суспільної взаємодії; 2) визначити вплив сучасних терористичних загроз на трансформацію громадянського суспільства та демократичних інститутів 3) виявити ключові виклики для національної

безпеки, громадянської солідарності та міжнародного співробітництва в умовах сучасних геополітичних змін. Дослідження ґрунтується на принципах об'єктивності та комплексного підходу до аналізу суспільно-політичних процесів.

Результати дослідження

Тероризм у науковій парадигмі розглядається як одне з найбільш багатогранних та деструктивних явищ, що важко піддається однозначному теоретичному поясненню. Його природа не обмежується лише актами фізичного насильства, а глибоко проникає у структуру державної влади, деформуючи роботу інститутів та суттєво трансформуючи суспільну психологію. Тероризм виступає не лише формою збройної боротьби, а й специфічним інструментом політичної комунікації, де насильство є лише засобом передачі певного повідомлення владі чи суспільству.

Терористичні методи стають затребуваними тоді, коли в суспільстві існують тривалі й нерозв'язні суперечності, чи то етнічного, релігійного, чи соціально-економічного характеру. Застосування насильства або постійна загроза його використання створює в країні атмосферу тотального страху, що є необхідною умовою для примусу владних еліт до прийняття певних рішень. В умовах, коли демократичні інститути не працюють або є малоефективними, радикальні групи починають розглядати терор як своєрідний «спосіб спілкування з владою», де кожна жертва виступає інструментом тиску. Такий підхід підтверджує інструментальну природу тероризму, де основною метою є не фізичне знищення конкретної особи, а залякування мільйонів.

У сучасних роботах українських дослідників тероризм розглядається здебільшого як метод політичної боротьби, що ґрунтується на систематичному застосуванні фізичного примусу та залякування.

М. Требін трактує тероризм як соціальне явище, яке використовує насилля або загрозу насилля у вигляді терористичного акту як головний інструмент задля досягнення суб'єктами терористичної діяльності своїх власних цілей [1, с. 102].

В. Антипенко під тероризмом розуміє форму насильницького протистояння, що виникає на ґрунті конфлікту, яка не просто завдає шкоди державі, а створює реальну загрозу міжнародній безпеці та світовому співтовариству. Характерною ознакою тероризму, на думку вченого, є використання терористичних актів як засобу тиску на супротивника для досягнення політичних цілей [2, с. 23].

О. Бандурка визначає тероризм як політику, що ґрунтується на регулярному використанні терору, організації та здійсненні терористичних

актів, а також на їх фінансовому, інформаційному й матеріальному забезпеченні [3, с. 22].

У сучасній західній політичній науці тероризм розглядається як складне багатомірне явище, що не зводиться виключно до актів насильства. Як зазначає Б. Хофман, тероризм є свідомо спланованим створенням страху через насильство або загрозу його застосування з метою досягнення політичних змін [4, с. 40]. У цьому контексті насильство виступає не самоцільлю, а інструментом політичної комунікації.

А. Шмід підкреслює, що тероризм є методом насильницької дії, спрямованим на створення психологічного ефекту страху у ширшій аудиторії, ніж безпосередні жертви [5, с. 86]. Такий підхід дозволяє розглядати тероризм як форму символічного впливу, де ключову роль відіграє не лише фізичне знищення, а й інформаційний резонанс.

Аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу до проблеми тероризму у фундаментальних монографічних дослідженнях. Зокрема, у праці Б. Хофмана «*Inside Terrorism*» здійснено комплексний аналіз історії, типології та стратегій терористичних організацій, а М. Креншоу у своїх дослідженнях обґрунтовує раціональний характер терористичної діяльності.

Вагомий внесок у розвиток концептуальних підходів також здійснено як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками.

Зокрема, у дослідженні М. Креншоу «*The Causes of Terrorism*» обґрунтовується раціональний характер терористичної діяльності як форми політичної стратегії [6]. У роботі Д. Рапопорта «*The Four Waves of Modern Terrorism*» запропоновано концепцію хвильового розвитку тероризму, де він виділив такі хвилі: анархістську, антиколоніальну, нову ліву та релігійну [7].

В українській науці сучасні наукові дослідження зосереджуються на правових та безпекових аспектах протидії тероризму.

Значний внесок у дослідження тероризму зроблено у працях професора В. Антипенка, який аналізує правові та безпекові аспекти протидії тероризму, а також у роботах, присвячених гібридним загрозам та сучасним конфліктам [8].

М. Капітоненко розглядає тероризм як елемент міжнародних конфліктів у постбіполярному світі, що функціонує у взаємодії з політичними та військовими інструментами впливу [9].

В умовах глобалізації тероризм набуває транснаціонального характеру, функціонує у мережевих формах, активно використовує цифрові технології для радикалізації, координації та пропаганди, а також поєднує фізичне насильство з інформаційним і психологічним впливом. Це зумовлює необхідність розгляду тероризму не лише як окремої форми насильства, а як елемента сучасної системи міжнародної безпеки.

М. Требін констатує, що тероризм став постійною загрозою для безпеки сучасного світу та світового співтовариства як такого. Основними характеристиками сучасного тероризму, на думку вченого, є його глобальний характер, масштабність, міжнародна направленість, багатолікність та динамізм у зміні свого зовнішнього вигляду. Глобальний характер тероризму проявляється майже у всіх кутках кулі, де функціонують терористичні організації, а потужний науково-технічний розвиток та активна інформатизація лише сприяють активізації терористичної діяльності у сучасному світі [10, с. 200–201].

Подібні міркування висловлюють В. Середа та І. Серкевич, також наголошуючи на глобальному характері тероризму, пов'язуючи його з міжнародною спрямованістю, політичною багатогранністю та впливом на різні сфери суспільного життя [11, с. 6].

У сучасній науці застосовуються також різні типології тероризму залежно від ідеологічної мотивації, суб'єкта та масштабу діяльності. Виокремлюють зазвичай державний та недержавний тероризм, релігійний, етнічний, лівий та правий тероризм.

Державний тероризм полягає у систематичному залякуванні власного народу державними силовими структурами. О. Бандурка описує цей феномен як «потребу в залякуванні власного населення, його повного психологічного придушення і поневолення та водночас фізичного знищення тих, хто бореться з тиранічною державою» [3, с. 24]. С. Кудінов зазначає, що «відмінною характеристикою державного тероризму від актів агресії, військових злочинів, геноциду, злочинів проти миру є засіб досягнення мети, який полягає у залякуванні об'єкта терористичного нападу (іншої держави, організації, групи осіб, особи) шляхом нагнітання атмосфери страху» [12, с. 84]. Натомість недержавний тероризм здійснюється окремими угрупованнями, що не пов'язані безпосередньо з органами влади або перебувають з ними у протистоянні, використовуючи методи насильства та залякування.

Державний тероризм ми вважаємо найнебезпечнішим різновидом тероризму, оскільки він може використовуватися як інструмент зовнішнього тиску для провокування криз у сусідніх державах. Історичний досвід України демонструє жажливі масштаби державного терору в ХХ столітті, коли насильство використовувалося для зламу національного опору та тотальної трансформації суспільного устрою [13]. Особливо небезпечним державний тероризм є ще й тому, що його завжди важче зупинити, оскільки держава має такі необхідні ресурси як армія, спецслужби та пропаганда. Якщо немає незалежних судів, вільних медіа, влада має можливість діяти майже безкарно. Зрозуміло, що коли насильство та залякування стають

постійною частиною державної політики, суспільство, природньо, поступово втрачає відчуття свободи, безпеки і людяності.

Релігійний тероризм характеризується єдністю релігійної конфесії, прагне об'єднатися в єдину терористичну організацію задля боротьби з «невірними», представниками «ворожих, «чужих» вірувань. «Релігійний тероризм як специфічний різновид терористичної практики за своєю метою найчастіше слугує засобом нещадної боротьби проти інаковіруючих (їх святинь) усередині держави чи за її межами або певним глобальним проектом — спробою утвердити тотальну, світову релігійну владу та вдосконалити в такий спосіб суспільний устрій» — пише вітчизняний юрист С. Павленко [14, с. 53].

Щодо етнічного тероризму, то він розуміється дослідниками як прагнення певної етнічної групи змінити форму державного устрою, створити окрему самостійну державу або частково вирішити проблеми, що виникають всередині певних етнічних утворень. Кінцевою ж метою етнічного тероризму є або відділення від держави, яка поневолює той чи інший етнос, або отримання повної національної автономії для остаточного вирішення дискримінаційних питань. Суб'єктами етнічного тероризму виступають групи, статус яких визначається етнічною приналежністю [11, с. 52–53].

Нарешті, існує поділ лівий та правий тероризм. Відрізняються вони між собою, передусім, ідеологічно. Хоча, безсумнівно, у своїх засобах ми прослідковуємо певні відмінності. Лівий тероризм в XXI столітті все ще вміщує в себе такі політичні доктрини як марксизм, анархізм, троцькізм, геваризм тощо. Даний тип тероризму визначається науковцями як «революційний». Ліві терористи вважають головними своїми ворогами представників панівної еліти, державних чиновників, співробітників органів безпеки, а також тих пересічних громадян, які співпрацюють з владою. В той час як правий тероризм є абсолютно «контрреволюційним» та орієнтується на традиційні, історичні цінності, постійно спирається на досвід минулого й поважає його. Головна відмінність полягає у тому, що правий тероризм зазвичай існує лише як легальна відповідь на лівий тероризм, коли останній починає набирати стрімких обертів [10, с. 198–199].

Подібна класифікація дозволяє точніше аналізувати мотиви, цілі та інструменти насильства, а також прогнозувати ризики його ескалації. У XXI столітті спостерігається зростання ролі змішаних ідеологічних форм, що поєднують релігійні, політичні та геополітичні наративи.

В сучасних умовах фізична шкода часто відходить на другий план, поступаючись місцем інформаційному ефекту. Завдяки ЗМІ та соціальним мережам терористи отримують можливість транслювати свій вплив на весь світ, досягаючи глобального резонансу навіть за мінімальної кількості жертв. Тероризм XX століття був переважно хоч і маломасштабним, але

важливим явищем, тим не менш, проінформованою щодо нього залишалась незначна частка населення планети. Тоді як тероризм ХХІ століття відрізняється масовим залученням значної кількості ЗМІ, а тому можливостей відслідковувати зародження та діяльність певних терористичних організацій на сьогодні існує вдосталь. Вітчизняний дослідник Ю. Чікель констатує, що «сучасний тероризм має значно більші масштаби. Зараз про нього та його наслідки знає весь світ, що терористичними організаціями досягається переважно за допомогою засобів масової інформації. Тому на сьогодні тероризм безпосередньо залежить від інструментарію мас-медіа. Терорист не є самодостатнім, тому для посилення своїх позицій він шукає вагомий інструменти впливу на якомога більшу кількість людей. У переважній більшості випадків найкраще із таким завданням можуть впоратися саме ЗМІ» [15, с. 36]. Тому, суттєвою ознакою сучасного тероризму є прагнення його учасників до максимального медійного розголосу. Вони зацікавлені в тому, щоб здійснені акції широко висвітлювалися у засобах масової інформації, набували значного суспільного резонансу, поширювали страх серед населення та через це створювали додатковий тиск на органи державної влади.

Таким чином, дестабілізуючий ефект терористичних актів виходить далеко за межі кола безпосередніх жертв або руйнувань. «Нині політичний тероризм став особливим типом політичної боротьби деструктивних сил за владу й вплив на різні сфери соціуму. Тероризм перетворюється у постійно діючий, дестабілізуючий фактор суспільного розвитку. Руйнування стійкого політичного середовища необхідно розглядати як стратегічну мету політичного тероризму. Спираючись на розбалансовану структуру соціуму, він прагне примусити суспільство функціонувати, розвиватися у заданому терористичними силами напрямку» — пише кандидат політичних наук Д. Лікарчук [16, с. 37]. У таких умовах громадяни можуть втрачати довіру до державних інститутів, вважаючи їх неспроможними гарантувати базове право на безпеку. Тим самим, створюючи ситуацію, коли населення починає вимагати від влади або негайних жорстких контрзаходів, що часто межують із порушенням прав людини, або повних політичних поступок терористам.

У контексті гарантування системи національної безпеки, протидія тероризму розглядається як багатовекторна діяльність держави. Сучасна стратегія боротьби з тероризмом не може обмежуватися виключно силовими методами, оскільки загроза постійно еволюціонує та набуває нових форм. Важливим напрямом є створення ефективної системи моніторингу та раннього виявлення кризових явищ, що можуть стати підґрунтям для терористичної активності. Особлива увага має приділятися координації зусиль різних державних органів та залученню інститутів цивільного

суспільства до процесу протидії ідеології насильства. Забезпечення національної безпеки в цій сфері вимагає не лише технічного переоснащення спецслужб, а й формування високого рівня правосвідомості громадян, що мінімізує можливості для маніпуляцій з боку терористичних структур.

В цьому контексті вельми важливою є робота влади з громадянським суспільством, куди тероризм може досить легко проникати та дестабілізувати його завдяки сучасним різноманітним способам інформаційно-психологічного впливу. При зростанні терористичної загрози держава і громадянське суспільство повинні дійти згоди для досягнення оптимального співвідношення між безпекою та демократичними свободами. Спеціалісти впевнені, що органи державної влади у взаємодії з громадськими організаціями мають забезпечувати відповідне інформування населення про тероризм як небезпечне для держави явище, а також формувати в суспільстві атмосферу його категоричного неприйняття в будь-яких проявах. [17, с. 14]. Боротьба з тероризмом, таким чином, має виходити за межі лише силових методів та передбачати усунення глибинних причин, що породжують це деструктивне явище.

Міжнародний вимір тероризму в умовах глобалізації стає дедалі вагомішим чинником дестабілізації світового порядку. А. Гірман у своїх дослідженнях зауважує, що світова спільнота починає усвідомлювати, що тероризм не може бути переможений як ізольована проблема і лише силовими методами. Тому це явище потрібно розглядати як частину комплексу політичних, соціально-економічних, глобальних та інших проблем. А для їх вирішення необхідно докладати зусиль не лише окремим країнам, а й усьому людству, вимагаючи від міжнародної спільноти створення спільних механізмів безпеки. [18, с. 47]. Однак, як показує практика, різниця в політичних інтересах великих держав часто заважає єдиному трактуванню терористичних загроз.

Важко не погодитися зі слушною думкою Д. Веденеєва та Г. Биструхіна, що варто надзвичайно обачно використовувати поняття «тероризм», особливо по відношенню до суперечливих військово-політичних явищ в світовій історії, а поняття «міжнародний тероризм» необхідно постійно наповнювати реальним змістом, оскільки воно, на думку дослідників, досить часто перетворюється у «кон'юнктурний штамп-звинувачення» [19, с. 32–33].

Висновки

Підсумовуючи проведене дослідження, можна констатувати, що тероризм є надзвичайно складною та динамічною формою політичного насильства, яка в сучасних умовах остаточно трансформувалася у глобальну загрозу. Це явище залишається багатоліким та надзвичайно строкатим за своїми формами прояву, оскільки постійно знаходиться в розвитку.

Сутність цього явища полягає не лише у фізичному знищенні опонентів, а насамперед у створенні атмосфери всеохопного страху, що виступає інструментом примусу владних інститутів до прийняття необхідних терористам рішень.

Дестабілізуючий фактор терористичних актів має кумулятивний характер, де психологічні наслідки часто виявляються значно сильнішими за безпосередні фізичні збитки. В умовах глобалізації тероризм перестав бути суто внутрішньою проблемою окремих країн, ставши вагомим фактором впливу на всю систему міжнародної безпеки.

У сучасній політичній науці тероризм розглядається не лише як сукупність насильницьких актів, а як складний соціально-політичний феномен, що функціонує в умовах глобалізації, використовує інформаційні та психологічні інструменти впливу і може реалізовуватися як недержавними, так і державними суб'єктами. Теоретичний аналіз цього явища потребує міждисциплінарного підходу, що поєднує політичну теорію, міжнародні відносини та дослідження безпеки. Саме в такому контексті тероризм постає як одна з ключових форм політичного насильства сучасності, що трансформується разом із глобальною політичною системою.

Багатоликість тероризму свідчить про його високу адаптивність до мінливих геополітичних умов. Особливу небезпеку становить державний тероризм, коли апарат примусу використовується для тотального залякування власного населення та придушення опозиції. У сучасних реаліях спостерігається чітка тенденція до переходу від класичного фізичного насильства до інформаційно-психологічних операцій, де цифрові технології стають головним інструментом тиражування страху та маніпуляції громадською думкою. Протидія цим загрозам вимагає не лише силових методів, а й комплексного підходу до зміцнення національної безпеки, що включає подолання радикалізації, економічну стабілізацію та надійний захист інформаційного простору.

Таким чином, тероризм залишається дієвим інструментом короткострокової дестабілізації, проте його подолання можливе лише через системне зміцнення стійкості державних інститутів, посилення інформаційної стійкості суспільства та міжнародну солідарність у питаннях безпеки.

Список посилань

1. Требін М. П. 2019. Феномен тероризму: розуміння сутності. «Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2(41), 88-102. URL: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.41.168239>.

2. Антипенко В. Ф. Оптимізація антитерористичної системи держави в умовах міжнародної і регіональної інтеграції: монографія / В. Ф. Антипенко. Київ, 2007. 406 с.
3. Бандурка О. М. Політичний тероризм як форма найнебезпечнішого насильства. Особистість, Суспільство, Закон. Харків, 2025. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c6dofb22-46de-43bd-bee9-88fc98cfd9fa/content>.
4. Hoffman B. *Inside Terrorism*. 3rd ed. New York: Columbia University Press, 2017. 528 p.
5. Schmid A. P. *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. London; New York: Routledge, 2011. 718 p.
6. Crenshaw M. *The Causes of Terrorism // Comparative Politics*. 1981. Vol. 13, No. 4. P. 379–399.
7. Rapoport D. C. *The Four Waves of Modern Terrorism // Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy* / ed. by A. K. Cronin, J. M. Ludes. Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2004. P. 46–73.
8. Антипенко В. Ф. Кримінально-правова протидія тероризму: монографія. Київ: Атіка, 2020. 312 с.
9. Капітоненко М. Г. *Міжнародні конфлікти*. Київ: Либідь, 2009. 352 с.
10. Требін М. П. Тероризм як загроза міжнародній безпеці в XXI столітті // *Сучасна гуманітаристика: актуальні питання та перспективи розвитку: колективна монографія*. Харків: Право, 2025. С. 183–223. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35581>.
11. Серета В. В., Серкевич І. Р. Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: монографія / за заг. ред. В. С. Канціра. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 188 с. URL: dspace.lvduvs.edu.ua.
12. Кудінов С. С. Державний тероризм — визначення та характеристика // *Інформація і право*. 2023. № 3(46). С. URL: <http://il.ipri.org.ua/article/view/270367>.
13. *Політичний терор і тероризм в Україні. XIX — XX ст.* Київ: Наукова думка, 2002. 952 с.
14. Павленко С. О. Теоретичні та практичні проблеми протидії релігійному тероризму в Україні // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103). С. 48–61. URL: lawscience.com.ua.

15. Чікель Ю. В. Політичний тероризм у сучасних міжнародних відносинах: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Львів, 2011. 183 с. URL: uacademic.info.
16. Лікарчук Д. С. Політичний тероризм: форми прояву. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. URL: <https://international-relations.knukim.edu.ua/article/download/218770/218421>.
17. Паливода В. О. Іноземний досвід залучення громадянського суспільства до загальнодержавних систем протидії тероризму / Відділ проблем національної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень. Травень 2018 р. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2018-06/1_AZ-2-zaluch-gromad2_1-49451.pdf.
18. Гірман А. Політичний тероризм і безпека в системі міжнародних відносин. Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць. 2022. Вип. 1 (28). С. 46–52. URL: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/263302/259592>.
19. Биструхін Г. С., Веденєєв Д. В. Війна в кам'яних джунглях. Міська партизанська війна як феномен збройної боротьби та спеціальної діяльності. 1945–2005 рр.: монографія. Київ: Генеза, 2006. 512 с.

References

1. Trebin, M. P. (2019). The phenomenon of terrorism: understanding the essence. «Bulletin of Yaroslav the Wise NYU». Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology, 2(41), 88-102. URL: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.41.168239>.
2. Antipenko, V. F. (2007). Optimization of the anti-terrorist system of the state in the conditions of international and regional integration: monograph /V.F. Antipenko. Kyiv. 406 p.
3. Bandurka, O. M. (2025). Political terrorism as a form of the most dangerous violence. Personality, Society, Law. Kharkiv, URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c6d0fb22-46de-43bd-bee9-88fc98cfd9fa/content>.
4. Hoffman, B. (2017). Inside Terrorism. 3rd ed. New York: Columbia University Press, 2017. 528 p.
5. Schmid, A. P. (2011). The Routledge Handbook of Terrorism Research. London; New York: Routledge. 718 p.
6. Crenshaw, M. (1981). The Causes of Terrorism // Comparative Politics, Vol. 13, No. 4, 379–399.
7. Rapoport, D. C. (2004). The Four Waves of Modern Terrorism. Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy / ed. by A. K.

- Cronin, J. M. Ludes. Washington, D.C.: Georgetown University Press, 46–73.
8. Antipenko, V. F. (2020). Criminal law counter-terrorism: monograph. Kyiv: Atika. 312 p.
 9. Kapitonenko, M. G. (2009). International conflicts. Kyiv: Lybid. 352 p.
 10. Trebin, M. P. (2025). Terrorism as a threat to international security in the 21st century //Modern humanitarianism: current issues and prospects for development: collective monograph. Kharkiv: Pravo, 183–223. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35581>.
 11. Sereda, V. V., & Serkevich, I. R. (2016). Terrorism: criminological determination and criminal law countermeasures: monograph /in general. ed. IN. S. Station. Lviv: LvDUVS. 188 p. URL: <dspace.lvduvs.edu.ua>.
 12. Kudinov, S. S. (2023). State terrorism — definition and characteristics //Information and law. No 3(46). URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/270367>.
 13. Political terror and terrorism in Ukraine. XIX — XX century. Kyiv: Naukova dumka, 2002. 952 p.
 14. Pavlenko, S. O. (2017). Theoretical and practical problems of countering religious terrorism in Ukraine //Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs, No 2 (103), 48–61. URL: <lawscience.com.ua>.
 15. Chikel, Y. V. (2011). Political terrorism in modern international relations: diss.... candidate flight Sciences: 23.00.04. Lviv. 183 p. URL: <uacademic.info>.
 16. Likarchuk, D. S. P(2020). Political terrorism: forms of manifestation. Actual problems of international relations. URL: <https://international-relations.knukim.edu.ua/article/download/218770/218421>.
 17. Palivoda, V. O. (2018, May). Foreign experience of involving civil society in national counter-terrorism systems /Department of National Security Problems of the National Institute of Strategic Studies. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2018-06/1_AZ-2-zaluch-gromad2_1-49451.pdf.
 18. Girman, A. (2022). Political terrorism and security in the system of international relations. Geopolitics of Ukraine: history and modernity. Collection of scientific works, Vol. 1 (28), 46–52. URL: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/263302/259592>.
 19. Bystrukhin, H. S., & Vedeneev, D. V. (2006). War in the stone jungle. Urban guerrilla warfare as a phenomenon of the armed struggle and special activities. 1945–2005: monograph. Kyiv: Heneza. 512 p.

Arseniy Pryz

Student of the Faculty of Philosophy (Department of Political Science)

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0009-0007-3193-4454>

e-mail: pryzarseniy@gmail.com

Mykola Karaschuk

Candidate (PhD) in Political Science, Associate Professor of Politology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-5987-9086>

e-mail: niko_karaschuk@ukr.net

TERRORISM IN THE MODERN WORLD: NATURE, ESSENCE AND FEATURES OF INFLUENCE

Abstract

The present article provides a comprehensive theoretical review of the nature of terrorism and the peculiarities of its destructive impact on the system of state institutions in the modern world. The need to rethink this issue is due to the permanent transformation of terrorist threats, which remain one of the most acute forms of violent political struggle in the conditions of modern globalization.

Within the framework of the study, the key conceptual approaches of domestic and foreign scientists to the interpretation of the definition of terrorism are systematized. It has been established that in Ukrainian scientific discourse (in particular, in the works and articles of M. Trebin, V. Antipenko, O. Bandurka) the emphasis is on the instrumental essence of the phenomenon of terrorism as a method of power struggle through systematic physical coercion and exploitation of public fear. At the same time, the work of Western researchers (M. Crenshaw, A. Schmid, B. Hofmann) allows us to expand this understanding through the analysis of the strategic rationality of the actors of violence, the communicative nature of terrorist attacks and a critical assessment of their real effectiveness in achieving the ultimate goals.

Particular attention is paid to the typology of terrorism, its classification by spatial scale, ideological motivation and mechanisms of influence. A trend

towards the evolution of terrorist methods has been identified, where the physical destruction of objects is gradually yielding to informational and psychological dominance. The specifics of state terrorism as a means of internal and external pressure are also revealed. Based on the results of the study, a conclusion was made about the high adaptability of terrorism as a coercive and communicative mechanism capable of causing deep short-term destabilization of socio-political processes. However, its long-term strategic effectiveness remains limited due to the harsh response of the state and society.

Keywords: terrorism; democratic institutions; mass media; power; national security; political violence; globalization.

Надійшла до редакції/ Received: 25.03.2026

Прорецензовано/ Revised: 09.04.2026

Прийнято до друку/ Accepted: 24.05.2026